POLIISI
KESKUSRIKOSPOLIISI

**Lausunto**

14.9.2016

Lakivaliokunta
lav@eduskunta.fi

Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 6.9.2016

**KESKUSRIKOSPOLIISIN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN LAEIKSI RIKOSLAIN 34 A LUVUN, PAKKOKEINOLAIN 10 LUVUN JA POLIISILAIN 5 LUVUN MUUTTAMISESTA**

## 1 Asia

Lakivaliokunta on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa hallituksen esitykseen laeiksi rikoslain 34 A luvun, Pakkokeinolain 10 luvun ja Poliisilain 5 luvun muuttamisesta. Keskusrikospoliisi on aiemmin antanut samaan aihepiiriin oikeusministeriölle 6.7.2015 ja 1.4.2016 päivätyt lausumat ja lakivaliokunnalle 8.2.2016 ja 29.2.2016 päivätyt lausumat.

Nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terrorismirikoksia koskevaa rikoslain 34 A lukua niin, että matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten säädettäisiin rangaistavaksi. Mainitusta rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistukseen Suomen kansalainen tai häneen rinnastettava henkilö taikka Suomen alueelta matkustava henkilö, joka matkustaa sellaiseen valtioon, jonka kansalainen hän ei ole tai jossa hän ei pysyvästi asu, tehdäkseen siellä terrorismirikoksen. Uusi rangaistussäännös olisi toissijainen muita terrorismirikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin nähden.

Terrorismi rahoittamista koskevaa rangaistussäännöstä täydennettäisiin niin, että matkustamisrikoksen rahoittaminen rangaistaan terrorismin rahoittamisena.

Rikoslakiin ehdotettavien muutosten taustalla on Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselma, joka on järjestön jäsenvaltioita suoraan velvoittava.

Lisäksi tarvittavat täydennykset tehtäisiin pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja ja poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin koskien keinojen käyttöä matkustusrikoksen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä.

## 2 Keskusrikospoliisin lausunto

### 2.1 Yleistä

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan hallituksen esitys on huolellisesti valmisteltu ja kokonaisuudessaan kannatettava. Olemassa olevissa muut-

tuneissa yhteiskuntaolosuhteissa esityksen sisältö nähdään hyvin poliisitoiminnan kokonaistarvetta vastaavana, ajantasaisena ja riittävänä, sekä yhtäältä operatiivisen toiminnan näkökulmasta tarvittavan tarkkarajaisena ja täsmällisenä.

Terrorismirikosten tutkintaintressi on erityisen korkea sekä yleisesti rikostyyppiin kohdistuvien uhkien että rikosten toteutuessa niistä mahdollisesti aiheutuvien monisyisten yhteiskunnallisten aiheutuvien haittojen kannalta. Mainittujen syiden vuoksi on erityisen perusteltua, että terrorismiin ja sitä suoraan tai välillisesti edesauttavaan rikostunnusmerkistön täyttävään toimintaan voidaan rikostorjunnallisesti puuttua ja hyödyntää tarvittavaa keinovalikoimaan.

Asian taustaksi todetaan, että lisääntynyt maahantulo konfliktialueilta syksystä 2015 alkaen on vaikuttanut jossain määrin lisäävästi tutkittavien terrorismirikosten määrään. Terrorismirikosten esitutkinnasta saadun kokemuksen perusteella Keskusrikospoliisi toteaa, että Suomessa esitutkinnan kohteena olevat terrorismirikokset ovat varsin usein tapahtuneet eri konfliktialueilla. Tällä hetkellä Keskusrikospoliisilla on esitutkinnan kohteena neljä terrorismijuttua ja useampia esiselvityksessä. Tämän lisäksi esitutkinnan kohteena on useampia sotarikoksia. Rajanveto terrorismirikoksen ja sotarikoksen osalta on haastavaa, koska luotettavan tiedon saaminen kriisialueilta on vaikeaa, joissain tilanteissa jopa mahdotonta. Esimerkkinä voidaan mainita viimeisin tutkittavaksi tullut terrorismirikosepäily. Sen osalta valtiosyyttäjä ohjasi tutkittaviksi rikosnimikkeiksi sekä terrorismirikoksen että sotarikoksen.

Esityksen kohdassa 2.3 (konfliktialueille matkustamista ja terrorismirikoksia koskeva tilanne Suomessa) käsitelty tilannekuva on ajantasainen. Nykyolosuhteissa on vähintäänkin varsin todennäköistä, että Suomessa radikalisoituneet henkilöt myös jatkossa matkustavat kriisialueille taistelemaan terroristijärjestöiksi luokiteltaviin ryhmittymiin tai suuntaavat suoraan kriisialueiden ulkopuolisiin maihin terrorismirikoksen tekemiseksi. Tästä syystä on keskeistä, että matkustaminen terrorismirikoksen varten säädetään rangaistavaksi. Kyse on eräänlaisesta valmistelutunnusmerkistöstä, jonka yritys on jo rangaistavaa.

## 2.2 Ennaltaestävyys ja yrityksen rangaistavuus

Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta viranomaistoimet ovat tarkoituksenmukaisinta kohdentaa terrorismirikosten osalta ennalta estämiseen ja erityisesti esityksessä kattavasti huomioidut salaiset tiedonhankintakeinot tukevat tätä tavoitetta. Ennalta estämisen tarkoituksessa on myös tärkeää, että jo matkustamisrikoksen yritys esitetään rangaistavaksi. Tämä on keskeinen edellytys kriminalisoituun toimintaan puuttumisen mahdollistamiseksi jo kotimaan maaperällä ja sitä kautta mahdollisia tulevia terrorismirikoksia pystytään ennalta estämään ja vaikeuttamaan viranomaisten toimesta. Matkustamisrikoksen kriminalisointi yleisesti ja erityisesti yrityksen rangaistavuus voi ainakin joidenkin henkilöiden osalta toimia myös preventiivisesti oma-aloitteisen matkalle lähdön esteenä.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan yrityskynnyksen alkupistettä on kuvattu hallituksen esityksessä systemaattisesti yritysopin vakiintuneiden periaatteiden näkökulmasta ja osoitettu se esimerkkien avulla kestävällä tavalla (kotoa / muusta paikasta matkalle lähtö). Rikoksen yrityksen rakenne on myös muutoin kuvattu esitykseen soveltamista ja operatiivista käyttöä palvelevin esimerkein.

### 2.3 Tarkoitustahallisuudesta matkustamisrikoksen edellytyksenä ja yritysopista

Matkustamisrikoksen tunnusmerkistön osalta soveltamisen ongelmat esitutkinnan kannalta kohdentuvat nimenomaan edellytykseen "tehdäkseen siellä terrorismirikoksen" ja toisaalta vaadittavaan tahallisuusasteeseen.

Keskusrikospoliisi kiinnittää esitetyn rikoslain 34 a luvun 5 b §:n (matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten) osalta huomiota kriminalisoinnin tahallisuusedellytykseen. Tunnusmerkistö edellyttää niin sanotun tarkoitustahallisuuden täyttymistä, jota voidaan pitää korotettuna tahallisuusvaatimuksena.

Tarkoitustahallisuuden syytä epäillä -kynnyksen ylittävän näytön saaminen edellyttää pääsääntöisesti ulkoista olosuhdeperusteista päättelyä tekijän subjektiivisesta tahdosta. Tämä saattaa joissain tilanteissa olla haastavaa, koska henkilön subjektiivisesta tahdosta ei ole välttämättä saatavissa tietoa. Toisaalta oletettavaa on, että henkilö on tehnyt jotain toimia / valmisteluja tai osoittanut muutoin toiminnallaan tarkoitustahtoa terrorismirikoksen tekemiseksi siten, että tieto on havaittavissa ulkoisesti ja yhdettävissä epäillyn tahdon toteennäyttämiseksi. Arviointia tältä osin suoritetaan esitutkintayhteistyössä valtakunnansyyttäjänviraston määräämän syyttäjän kanssa.

Valittua tahallisuusmallia pidetään tässä kohtaa perusteltuna ja systemaattisena rikoslain 34 a luvun muun säännöstön kanssa. Samalla on kuitenkin huomattavaa, että valitulla tahallisuusmallilla tekijän seurausta haluava tahto kvalifioi itsessään toiminnan moitittavuusarvion niin korkealle, ettei seurauksen todennäköisyysmieltämiseltä edellytettäne tahdon oheisparina suuria. Tekijän tietoisuuden aste onkin todennäköisesti riittävä, kun seuraus (terrorismirikoksen tekeminen) on tekijän mieltävänä ainoastaan oletettava tai jopa melko epätodennäköinen, kunhan se ei ole täysin poissuljettu. Selvää toisaalta on se, että seuraus ei saa olla järkevästi ajateltuna täysin epärealistinen (tosiasiassa mahdoton), eikä pelkästä toiveajattelusta voida rangaista.

Tarkoitustahallisuuden systematiikka on osin haasteellinen yritysopin näkökulmasta, kun yrityskynnyksen ylittyminen edellyttää (HE 44/2002 vp s. 137) konkreettista vaaraa rikoksen täyttymisen suhteen. Näin rikoksen täyttymisen edellytyksenä on jo matkalle lähdettäessä tai ainakin sen edistyessä rangaistavaan yritykseen vaikuttava tosiasiallinen ja uskottava mahdollisuus tekijän terrorismirikoksen tekemisestä. Mahdollisuusedellytys on tältä osin paikoin korkeampi, kuin tarkoitustahallisuudessa edellytettävä tekijän oma tietoisuus rikoksen tekemisestä tahdon ohella. Tästä seuraava mahdollinen, mutta todennäköisesti kapeaksi muodostuva ongelma jäänee oikeuskäytännön ratkaistavaksi.

## 2.4 Pakkokeinoista ja esitetyn kriminalisoinnin kokonaisarviointi

Rikostorjunnallisesta näkökulmasta todetaan kokonaisuutena, että esityksessä on huomioitu tarvittavin osin ja riittävässä laajuudessa poliisilain salaisten tiedonhankintakeinojen ja pakkokeinolain salaisten pakkokeinojen käyttömahdollisuus esitettävien terrorismirikosten ennalta estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä. Esitettyjä keinoja voidaan pitää riittävinä.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan sekä matkustusrikoksen (RL 34 a luku 5 b §) että terroristisen matkustamisen rahoittamisen tunnusmerkistöt (RL 34 a luku 5 § 2 mom) ovat rangaistusasteikkoineen perusteltuja.

Robin Lardot
Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Tero Haapala
Rikosylikomisario